

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ
НА ГЛ. АС. Д-Р МАГДАЛЕНА ДИМИТРОВА ГЮРОВА-СТОЯНОВА
ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРС ЗА „ДОЦЕНТ“,
ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 1. ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ,
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 1.2. ПЕДАГОГИКА (ПРЕДУЧИЛИЩНА
ПЕДАГОГИКА – ПЕДАГОГИКА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО „ДЕТЕ – СРЕДА“) –
ЕДИН ЗА НУЖДИТЕ НА ФНОИ, СУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ“
ДВ.БРОЙ 22 ОТ 16.03.2021 Г., С. 210

SUMMARY OF THE PUBLICATIONS
ON CHIEF ASSISTENT. DR. MAGDALENA DIMITROVA GYUROVA-STOYANOVA
FOR PARTICIPATION IN A COMPETITION FOR " ASSOCIATE PROFESSOR",
AREA OF HIGHER EDUCATION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES,
PROFESSIONAL DIRECTION 1.2. PEDAGOGY (PRESCHOOL PEDAGOGY -
PEDAGOGY OF THE INTERACTION "CHILD - ENVIRONMENT") - ONE OF THE
NEEDS OF FNOI, SU "ST. KL. OHRIDSKI "
DV.BROY 22 OF 16.03.2021, S. 210

Хабилитационен труд – монография, № 1 в Списък с публикации 11 б

Група показатели В/З	Стоянова, М., Образование в устойчиво развитие и взаимодействие "дете-среда", С. 2020, изд. Авангард-принт, Русе, с.261, ISBN 978-954-337-408-3.	
----------------------------	--	---

Монографията е основно изследване за апробиране приоритетите за устойчиво развитие в образованието в и подготовката на учители, преоткриващи заедно с децата важна и критична сфера за опазване на околната среда. *Разработен е и е внедрен в обучението на студенти в практиката и на детски градини технологичен модел за интегрирането на образование в устойчиво развитие с Педагогиката на взаимодействие „дете-среда“.* Актуалността му се обуславя от необходимостта за проучването на природонаучните компетенции като комплекс от представи, умения и отношения, но чрез *допълнителните дейности на децата в организиране на интеракцията „дете-среда“.* В монографията те са проучени експериментално и представят изследователски механизми за образование в устойчиво развитие (ОУР), потвърдени със статистическа достоверност. Монографията представя както теоретичен и сравнителен анализ на концепции и изследвания, на документи и стандарти, имащи отношение към актуалния дебат, относно устойчивото развитие още от предучилищното детство, така ясно и системно зададени образователни ядра, укрепващи проявите за устойчивост във взаимодействието „дете-среда“ в свободните и допълнителни дейности на децата в институциите.

Монографията е структурирана в увод, шест глави, заключение и изводи, използвана литература и приложения в обем от 261 страници, подчинени на изследователската цел „да се разработи и апробира иновативен модел за образование в устойчиво развитие (ОУР) и педагогически технологии за взаимодействие „дете-среда“, *свързани с основни природонаучни компетенции, подготвени като умения за взаимодействие „дете-среда“.*

Формулирани са и са доказани *три изследователски хипотези*, които се потвърждават след използването на факторен анализ по отношение влиянието на апробирания модел за интегриране на ОУР и университетската дисциплина върху усъвършенстването на „интеракцията дете-среда“, за придобиването

на компетенции у децата и тяхната характеристика, за взаимовръзката между тематично съдържание и техните конкретни прояви, за системата от форми при усъвършенстването им.

В глава първа се извършва теоретичен и сравнителен анализ в рамките на седем параграфа (9-41), като се разглеждат **връзките между образованието в устойчиво развитие и академичната учебна дисциплина „Педагогика на взаимодействието „дете-среда“**. Представя се критичен анализ на основните законодателни документи: Наредба № 13, ГЗЕИО, 2016, Наредба № 5 за ДОСПО, 2016, като образователното ядро „Светът на природата и неговото опазване“ **се сравнява с петте, образователни ядра за допълнителните дейности в предучилищното образование, обвързани с неформалните контакти във взаимодействието**. Прави се връзка между „картината на света“ и устойчивото развитие като **тематично интегриране в обучението на учители за образователните институции**. Изясняват се основни приоритети в областта на устойчивото развитие, важни за взаимодействието „дете-среда“.

Във втора глава (41-78) се представя експерименталният модел за образование в устойчиво развитие и прилагането му в подготовката на студентите, както и университетското продължаващото образование на педагогическите специалисти, с оглед **прилагането на рефлексивен и компетентностно-ориентиран подход на ОУР в модела на допълнителните форми във взаимодействие „дете-среда“ в детските градини**. Като част от пилотното емпирично изследване са проучени и сравнително анализирани нагласите на педагозите за използването на екологосъобразни мероприятия в детската градина при реализирането на ОУР. На основата на попълване на списък с предложения **се изработва експериментално „карта с индикатори“ за прилагането на проект за ОУР от осем теми с децата, а резултатите са обобщени в таблица и 13 диаграми при сравнителен анализ на предпочитанията сред студенти бакалаври и действащи учители**.

В глава трета (79-111) се представя методическата обосновка на ключовите области за взаимодействие дете-среда“ в интерес на ОУР в детската гадина. Чрез проучването на шест групи студенти и учители за отношението им към прилагане на експерименталния модел за ОУР в единство с педагогика на взаимодействието „дете-среда“ **се очертават стъпките на модела в изследването, проучват се предпочитания на педагозите в тристепенна скала спрямо ключови области в интеракцията „дете-среда“, предпочитания за начало на възрастта на децата за включването на децата в общуване с обекти от животински и растителен свят**. Извършен е сравнителен количествен и качествен анализ на категориите обучаеми педагози, обхванати в модела в етапа на констативното и на контролното проучване като самооценка за влиянието на ключовите области върху интеракцията „дете-среда“. Доказва се, че методическата компетентност за ОУР се повишава чрез самооценката на очакванията в качествен и количествен анализ чрез 17 диаграми.– учителите се самооценяват във връзка с участието си с децата в процеса на приобщаване към природонаучните компетенции при използване на форми и методи на интеракция и на прояви на детско светооткривателство в интегрирания модел за ОУР и ПВДС.

Глава четвърта (111-130) отразява предпочитанията на целевите участници в модела на ОУР и ПВДС, които определят интегрирани области за тематично съдържание при реализирането на взаимодействието „дете-среда“ в допълнителните дейности. Сравнително се анализират фазите в прилагането на тематичния проект по ОУР като интеракция извън направлението „Околен свят“ и параметрите на педагогическата ситуация, но при интегриране с тях. Задава се технологично представянето на тематичните полета чрез ключови думи/въпроси, действия по опознаването развитието на обектите, категории активности, съдържателни области, стратегии и принципи за ОУР, компетенции в ОУР.

Глава пета (131-227) дава в комплексна система методически спрямо ОУР насоки за педагогическо взаимодействие „дете-среда“ за основните седем съдържателни тематични области, отделени в конкретни параграфи в главата. Тя включва предоставени 15 проектни, консултирани с авторско участие на студенти и действащи учители присъствено и чрез виртуална връзка теми за периода 2019-2020 година в институциите. Освен тях се въвеждат и 8 проектно реализирани обучителни теми за провеждане от учители и студенти в педагогическата практика. Тези **22 теми са съдържание на формиращите моделни технологии при реализирането на модела „взаимодействието дете-среда“ в допълнителни форми според Наредба 13**.

Глава шеста (227-244) очертава тенденциите от приложния модел на ОУР в допълнителните дейности в четири детски градини в град София със студенти от специалност ПНУП и ПУПЧЕ в периода 2019-2020. Представени са сравнителни резултати в констативното и в контролното проучване в периода 2018-2020 по променливи критерии съобразно петстепенна скала между полюсите негативна и позитивна оценка проявите в три комплексни компетентности и съставлящите ги компетенции, постигнати в тематичното проектно взаимодействие със средата. Извършва се статистическа проверка на хипотезите при факторен анализ чрез F-критерии на Фишер. Извършен е и корелационен анализ по количествени параметри за потвърждаване на хипотезите и обобщаване на изводи по резултатите от тях.

Представено е приложение-тест за самооценяване и проверка на екологичния отпечатък на учители в модификация от вариант, използван в УФУ, Германия, както и подкрепяща информация за учители в детска гадина.

Habilitation work – monograph, № 1 in List of publications 11 b

Indicator group B/3	Stoyanova, M., Education in sustainable development and interaction "child-environment", S. 2020, ed. Avangard-print, Ruse, p.261, ISBN 978-954-337-408-3.	
----------------------------	--	---

The monograph is a major study to test the priorities for sustainable development in education and teacher training, rediscovering with children an important and critical area of environmental protection. A technological model for the integration of education in sustainable development with the Pedagogy of "child-environment" interaction has been developed and implemented in the training of students in practice and in kindergartens. Its relevance is determined by the need for the study of scientific competencies as a complex of ideas, skills and attitudes, but through the additional activities of children in organizing the interaction "child-environment". In the monograph, they are studied experimentally and they present research models for education in sustainable development (ESD), confirmed with statistical reliability. The monograph provides both a theoretical and comparative analysis of concepts and research, documents and standards relevant to the current debate on sustainable development since preschool, and clearly and systematically defined educational cores, strengthening the manifestations of sustainability in the interaction "child-environment" in the free and additional activities of the children in the institutions.

The monograph is structured in an introduction, six chapters, conclusions, used literature and annexes in a volume of 261 pages, subjected to the research goal "to develop and test an innovative model of education in sustainable development (ESD) and pedagogical technologies for interaction" child -environment ", related to basic natural science competencies, prepared as "child-environment" interaction skills.

Three research hypotheses have been formulated and proved, which are confirmed after the use of factor analysis regarding the influence of the tested model on the improvement of the "child-environment interaction", for the acquisition of competencies in children and their characteristics, for the relationship between thematic content and their specific manifestations, for the system of forms in their improvement.

In Chapter One, a theoretical and comparative analysis is performed within seven paragraphs (9-41), examining the links between education in sustainable development and the academic discipline "Pedagogy of child-environment interaction". A critical analysis of the main legislative documents is presented: Ordinance № 13, GZEIO, 2016, Ordinance № 5 on DOSPO, 2016, as the educational core "World of Nature and its Conservation" is compared with the five, educational cores for additional activities for preschool education, tied to informal contacts in the interaction. A link is made between the "picture of the world" and sustainable development as a thematic integration in teacher education for educational institutions. The main priorities in the field of sustainable development, important for the interaction child environment, are clarified.

In the second chapter (41-78) the experimental model for education in sustainable development and its application in the preparation of students, as well as the university continuing education of pedagogical specialists, are presented with a view to applying a reflective and competence-oriented ESD approach in the model of additional forms in the interaction "child-environment" in kindergartens. As part of the pilot empirical study, the attitudes of educators about the use of environmentally friendly activities in kindergarten were studied and comparatively analysed. On the basis of filling in a list of proposals, an "indicator map" is being developed experimentally for the implementation of a project of eight topics with children "Climate and me. I save energy in kindergarten", and the results are summarized in a table and 13 diagrams in a comparative analysis of preferences among undergraduate students and current teachers.

Chapter three (79-111) presents the methodological justification of the key areas for child-environment interaction in the interest of ESD in kindergarten. The study of 6 groups of students and teachers on their attitude to the enforcement of the experimental model for ESD in unity with the pedagogy of the interaction "child-environment" outlines the steps of the model in the study, examines the preferences of educators on a three-point scale "Child-environment", preferences for the beginning of children's age for the inclusion of children in communication with objects from the animal and plant world. A comparative quantitative and qualitative analysis of the categories of trainee educators covered in the model at the stage of the ascertaining and control study was performed as a self-assessment of the impact of the key areas on the child-environment interaction. It is proved that the methodological competence is increased through the self-assessment of expectations in qualitative and quantitative analysis through 17 diagrams. - Teachers are evaluated in connection with their participation with

children in the process of inclusion in science competences using forms and methods of interaction and manifestations of children's discovery.

Chapter four (111-130) reflects the preferences of the target participants in the ESD model, which define integrated areas for thematic content in the implementation of the "child-environment" interaction in the additional activities. The phases in the implementation of the thematic project on ESD as interaction in the field of "Surrounding World" and the parameters of the pedagogical situation are comparatively analyzed, but when integrating with them the technological presentation of the thematic fields is set by keywords / questions, , activity categories, content areas, ESD strategies and principles, ESD competencies.

Chapter five (131-227) gives in a complex system methodically in relation to ESD guidelines for pedagogical interaction "child-environment" for the main seven content thematic areas, separated in specific paragraphs in the chapter. It includes 15 project topics, consulted with the author's participation of students and current teachers in person and through virtual connection topics for the period 2019-2020 in the institutions. In addition to them, 8 project-implemented training topics for teachers and students in pedagogical practice are introduced. These 22 topics are the content of the forming model technologies in the implementation of the model "child-environment interaction" in additional forms according to Ordinance 13.

Chapter Six (227-244) outlines the trends from the applied ESD model in the additional activities in four kindergartens in the city of Sofia with students majoring in PNUP and PUPCHE in the period 2019-2020. Comparative results are presented in the ascertainment and controlled study in the period 2018-2020 on variable criteria according to a five-point scale between the poles of negative and positive assessment of the manifestations in three complex competencies and their compounding competencies achieved in the thematic project interaction with the environment. Statistical testing of the hypotheses in factor analysis is performed using Fisher's F-criteria. A correlation analysis by quantitative parameters was performed to confirm the hypotheses and summarize conclusions based on their results.

An application-test for self-assessment and verification of the ecological footprint of teachers in a modification of a variant used in UFU, Germany, as well as supporting information for teachers in kindergarten is presented.

Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд, № 2 в Списък с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/4</p>	<p>Стоянова, М., Природата в предучилищното образование - иновация и рефлексия, София, 2021, изд. Авангард-принт, печат " Авангард-принт" ЕООД, Русе, с. 193, ISBN 978-954-337-424-3</p>	
------------------------------------	--	---

Монографията се подчинява на закономерни и последователни промени във висшето образование за гарантирането на иновация и рефлексия при подготовката на учители и чрез нея - в обогатяването на културата на родителите, както и на децата в детската градина. Тя има обобщаващ характер относно проучванията за *отношението на учителите към иновациите и тяхното осъзнаване като приоритет на продължаващото образование в квалификационно-образователни и в научните им търсения*. Представя в сравнителен план резултатите от проведено проучване на педагозите в специалностите по предучилищна педагогика – студенти и обучаеми в *проектно отношение учители за оценяването на предоставена им система от иновационни технологии в периода на обучение и консултиране от ноември 2020 до февруари 2021 и потвърждаването ѝ като рефлексивна за компетенциите им в контролния етап при представянето на собствената им тематична практика*. Анализира се в емпирично изследване как те са насочени към иновативните предложения за усъвършенстване на тяхната ОКС Бакалавър и ОКС Магистър и доколко проявяват адекватна самооценка към тях именно в тази перспективна посока – връзката на природата с образователната институция. *Резултатите от констативния и контролния експеримент се представят в 27 таблици, 28 диаграми и 8 схеми по посока на самооценяването и отношението към собствената професионална подготовка на педагозите*, резултат от обучението в проектната технология за студенти/учители „Детската градина. Климатът и аз. Пестим енергия в детската градина“ и отнасянето ѝ към европейските ключови компетенции. Консултирането и обучителните тренинги са *авторски, реализирани в 15 детски градини в страната* (15 => 15,4 %), със студенти в редовна и в задочна форма на обучение от ФНОИ (38 => 37%) и други учители от магистърски програми за специалисти и от други специалности по предучилищна педагогика (65 => 63 %) – общо 118 на брой лица.

Монографията в обем от 193 страници съдържа увод, четири глави, заключение и изводи, литература и три приложения, доказващи в контролния етап чрез НЦПКПС регистрирано кредитирано обучение, спрямо

началото от м. ноември усъвършенстването на иновативните практики в проектните резултати по модела за обучение на студенти и учители при консултирането на учителя, резултат от степените на рефлексивност.

В глава първа (9-56) се акцентира на съпоставянето на девета компетентност (2018) със STEM-компетентността и компетентността „да се задава устойчивост при управляване на обучението“. **Предоставят се компонентите на използвана от автора програма за управление на околната среда в детската градина чрез реализирането на система от дейности на учителя, но не толкова при вертикална йерархия, а при избор на педагозите и осъзната отговорност.** Предоставят се характеристики на концептуалност, иновативност и рефлексивност във връзка с **иновативния профил на образователната институция и повишаването на качеството в нея** чрез „Климатът и аз. Спестявам енергия в детската градина“ в периода септември 2020 – февруари 2021.

В глава втора (57-113) се представят **видовете иновации в профила на институционалното пространство**, визията и насочеността към промени в обучението и в квалификациите на педагозите при управление на иновативния профил за опазването на околната среда, **предоставят се параметрите на модела в етапа на консултирането като обучаваща интеракция на учащите с обучаваните, отразяването им в тематичен шестмесечен проект и съгответващите го интерактивни технологии.** Сравнително се анализират и обобщават резултати от емпирично изследване в посочения период за **рефлексивни оценки по критерии и показатели за оценяването на ключовите компетентности на децата, както по иновационните проблеми на подготовката на обучаемите и рефлексивното им систематизиране като приоритети.** В сравнителен план се проучват и предпочитанията към допълнителните форми и методи в процеса на детското светооткривателство в иновативно създаденото природосъобразно пространство на учащите в консултирането институции в неформална организация в този последен етап на стимулиране на собствена иновативна практика. Данните **потвърждават хипотезата за влиянието на иновациите върху промяната на степента на рефлексивност в подготовката, чрез механизмите на поддържане на професионалната компетентност при сравняването в процентно отношение на студенти и на учители.** Систематизират се интегративните съдържателни моделни технологии в програмни системи, използвани от учителите и от студентите от една страна и от темите в проектното обучение по „Детската градина. Климатът и аз. Пестим енергия в детската градина“. Това се постига в изследването по посока на компетентности за светооткривателство на децата, които са отбелязани като ключови ядра в тази интеграция.

Трета глава е посветена (114-144) на обобщаване, на систематизиране и на сравнително оценяване на резултатите от проучването по отношение на проявите на иновативност и на рефлексивност във входяща и изходяща степен на критериите за опазването на природната среда в иновативния експериментален профил на институционалното пространство. **Статистическите данни от диаграмите и кростаблиците потвърждават значението на субективния фактор като лидер за въвеждането на конструктивна новост в педагогическата теория и практика за чиста природа, здравословен режим и добро здраве.** Иновативната технология по време на проектното обучение като комплекс от времеви етапи на внедряване, обучителни присъствени тренинги с преподавател и реализирането на проектна иновативна дейност повишават професионалната култура на педагозите. Доказва се предположението, че **позитивните оценки на педагозите към собственото им участие в проектния модел на подготовка е израз на по-висока степен на самооценка към ключовите ядра от компетенции в опита им чрез него.**

В глава четвърта (145-170) се систематизират емпирични резултати от определянето на критерии и показатели за здравословно и екологично образование чрез прилагането на иновативния модел на обучение и консултиране на педагозите. По отношение на ключовите ядра се оценява потвърждаването на **девет критерии и обвързаните с тях 44 показатели за установяването на постижения на децата, участващи в иновативния модел с педагозите.** В този процес с най-висок процент педагозите се обединяват върху опазването на природната среда като определящи за иновативното институционално пространство, в което те участват като активни субекти. Тези аспекти на иновацията доказват предимствата на иновативността и рефлексивността им като ценни компетентности при управлението на околната среда. В последния параграф на главата се обсъжда и приносът на университетските специалности за подготовката на тези компетентности в „Стратегията 2030“ чрез сравнителен анализ на **представянето на учебни планове преди въвеждането на променената наредба за педагогическа правоспособност в университетските институции.**

Накрая се систематизират изводи за нови емпирично аргументирани промени в устойчивостта на познанието за околната среда и образователно-културни перспективи.

Indicator group G/4	Stoyanova, M., Nature in Preschool Education - Innovation and Reflection, Sofia, 2021, ed. Avangard-print, print "Avangard-print" EOOD, Ruse, p. 193, ISBN 978-954-337-424-3	
----------------------------	--	---

The monograph is subject to regular and consistent changes in higher education to ensure innovation and reflection in teacher training and through it - in enriching the culture of parents and children in kindergarten. It has a conclusive character of the research on the attitude of teachers to innovations and their awareness as a priority of continuing education in qualification-educational and in their scientific research. It presents in a comparative plan the results of a survey of pedagogues in the specialties of preschool pedagogy - students and teachers in project terms for the evaluation of the system of innovative technologies provided to them in the period of training and consulting from November 2020 to February 2021 and its confirmation as reflective for their competencies in the control stage in the presentation of their own thematic practice. An empirical study analyzes how they are focused on innovative proposals for improving their Bachelor's and Master's degrees and the extent to which they show adequate self-esteem towards them in this promising direction - the relationship of nature with the educational institution. The results of the ascertainment and controlled experiment are presented in 27 tables, 28 diagrams and 8 schemes in the direction of self-assessment and the attitude to the own professional training of teachers, the result of training in project technology for students / teachers "Kindergarten. The climate and me. Saving energy in kindergarten" and attributing it to European key competences. The counseling and trainings are author's copyright, realized in 15 kindergartens in the country (15 => 15.4%), with students in full-time and part-time form of education from FNOI (38 => 37%) and other teachers from master's programs for specialists from other specialties in preschool pedagogy (65 => 63%) - a total of 118 people.

The monograph in a volume of 193 pages contains an introduction, four chapters, conclusions, literature and three annexes, proving the control stage through NCCPS registered credited education, compared to the beginning of November the improvement of innovative practices in project results under the model of student education and teachers in counseling the trainer as a result of the degrees of reflexivity.

Chapter one (9-56) focuses on the comparison of the ninth competence (2018) with the STEM competence and the competence "to set sustainability in learning management". The components of the program used by the author for environmental management in the kindergarten are provided through the implementation of a system of activities of the teacher, but not so much in the vertical hierarchy, but in the choice of teachers and conscious responsibility. Characteristics of conceptuality, innovation and reflexivity are provided in connection with the innovative profile of the educational institution through "Climate and I. I save energy in the kindergarten "in the period September 2020 - February 2021.

Chapter two (57-113) presents the types of innovations in the profile of the institutional space, the vision and focus on changes in education and qualifications of teachers in managing the innovative profile for environmental protection, provides the parameters of the model in the consultation phase. as a learning interaction of the learners with the ones who teach them, their reflection in a thematic six-month project and the accompanying interactive technologies. Comparatively analyzed and summarized the results of empirical research in the specified period for reflective assessments on criteria and indicators for assessing the key competencies of children, as well as on innovative problems of training students and their reflexive systematization as priorities. The preferences for the additional forms and methods in the process of children's discovery of the world in the innovatively created environmentally friendly space of the institutions participating in the consultation in an informal organization in this last stage of stimulating their own innovative practice are also studied. The data confirm the hypothesis of the influence of innovation on the change of the degree of reflexivity in the preparation, through the mechanisms of maintaining the professional competence in the comparison in percentage of students and teachers. The integrative content model technologies are systematized in program systems, used by the teachers and the students on the one hand and by the topics in the project training on "Kindergarten. The climate and me. We save energy in kindergarten. This is achieved in the study in the direction of children's competencies for world discovery, which are marked as core in this integration.

The third chapter is devoted (114-144) to summarizing, systematizing and comparative evaluation of the results of the study regarding the manifestations of innovation and reflexivity in the input and output level of the criteria for environmental protection in the innovative experimental profile of the institutional space. The statistics from the diagrams and cross-tables confirm the importance of the subjective factor as a leader for the introduction of a constructive novelty in the pedagogical theory and practice for pure nature, healthy regime and good health. The innovative technology during the project training as a combination of time stages of implementation, doing in-person trainings with a teacher and the realization of project innovative activity increase the professional culture

of the pedagogues. The assumption is proved that the positive assessments of the pedagogues towards their own participation in the project model of preparation is an expression of a higher degree of self-assessment towards the key cores of competencies in their experience through it.

Chapter four (145-170) systematizes empirical results from the definition of criteria and indicators for healthy and environmental education through the application of the innovative model of training and consulting teachers. With regards to the key cores, the confirmation of nine criteria and the related 44 indicators for establishing the achievements of the children participating in the innovative model with the pedagogues is assessed. In this process, the educators with the highest percentage unite on the protection of the natural environment as determinants of the innovative institutional space in which they participate as active subjects. These aspects prove the advantages of innovation and reflexivity as valuable competencies in environmental management. The last paragraph of the chapter also discusses the contribution of university specialties to the preparation of these competencies in the "Strategy 2030" through a comparative analysis of the presentation of curricula before the introduction of the amended regulation on pedagogical qualifications in university institutions.

Finally, conclusions for new empirically substantiated changes in the sustainability of knowledge about the environment and educational and cultural perspectives are systematized.

Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор", № 3 в Списък с публикации 11 б

Група показатели Г/5	Стоянова, М., Овладяване на ключови компетенции при ориентиране в света, монографичен труд, (1-374), София, 2019, изд. Авангард-принт, печат „Авангард-принт“ ЕООД, Русе, с. 374, ISBN 978-954-337-398-7	
----------------------	--	---

Монографичното изследване, представено в книгата, разширява и обогатява реализирания дисертационен труд, провокиран от актуални социални, културни и образователни тенденции, които могат да бъдат формулирани във връзка с очакванията за отворена и адаптивна към новите условия реформа в периода 2012-2018 при прехода от нововъведения в стандартите за предучилищно образование и апробирането на технологични интерактивни модели за усъвършенстването на европейските ключови компетентности на децата от три до седемгодишна възраст. В този смисъл в него са представени данни от последователните етапи на дисертационния труд – пилотно изследване, констативно, формиращо и контролно изследване с апробиране на *интерактивен модел във варианти на основата на използването на две програмни системи – „Ръка за ръка“, и „АБВ @игри“ и сравнителното им обобщаване относно значението на личностни, комуникативни и социални компетенции.* Във формиращ план *се разработва авторски интерактивен иновативен модел, основан на противоречия чрез 16 разновидности на противоречиви и проблемни ситуации.* Обособени са репродуктивно-възпроизвеждащи, репродуктивно-познавателни, продуктивно-познавателни (моделни) и интерпретивно-откривателски техни конкретизации. Всяка от тях се използва с различна мотивираща насоченост, свързана с желанията, отношението, знанията и уменията на децата („Аз искам!“, „Аз харесвам, ценя!“, „Аз знам!“, „Аз мога!“). Включени са пет образователни направления (по програмни ориентири до 2016 и по образователните стандарти след 2016).

Основният текст в монографичното изследване е 255 страници, а в приложението от 278 до 374 страница по седмици са представени разновидностите от съчетания на 16-те противоречиви ситуации в двете програмни системи от първа до четвърта група, включени във формиращия експериментален модел при отразяването на петте направления и обособяването на водещото сред тях.

Трудът е структуриран в увод, четири глави, заключение и изводи, библиография, три приложения за тематично планиране на педагогическите ситуации.

В глава първа (5-75) се аргументира прилагане на референтна рамка, като преобразуващ механизъм между различните квалификационни системи и техните нива, както за общото, така и за висшето образование. Предучилищното образование се интерпретира по основните параметри на рамката – знания, умения, и отношения, в основата на компетентности, осигурени чрез интегрирането им. Интерактивната педагогическа форма – ситуацията се обвързва със самостоятелност, отговорност, инициативност, проблеми и извличане на изводи и инициативи за промяна, за критично мислене, работа в екип, умения за работа с противоречия и противоположности. Същността на противоречията и противоположностите като основа на противоречивата ситуация се извежда чрез значими диалектически връзки, които могат да бъдат поставени в основата на теоретичното проучване, но имащи отношение към експерименталния модел, основан на противоречия. Отнесено до предучилищното детство компетенциите се търсят, като се интегрират с възможност (да се възприеме противоречивата ситуация), както и с характеристика

(конвенционално/обичайно и неконвенционално/необичайно) по отношение на игрово-познавателната ситуация.

В глава втора (76-101) се представя технологията за реализирането на експерименталния модел при формулирането на три хипотези, на методи на изследване и съответните критерии и показатели в пилотното и основното експериментално изследване в годините на реализирането му. Използвани са статистически методи за оценяване: за сравняването на дисперсии – квадратът на средното квадратично отклонение чрез коефициента F , който се съпоставя с табличното число при 95% гаранционна вероятност или при 99% вероятност; дисперсионния анализ чрез F -критерий на Фишер, както и равнището на неговата статистическа значимост p -level; коефициентът за корелация γ на Пирсън по описателни признаци, който определя връзката между причина и следствие във всички изследвани случаи; коефициент на трудност (по Ф. Стоянова) по определяне на значението на задачите в трите експериментални серии по проучването на проявите на децата при възприемането на противоречия; коефициент на надеждност на игровите задачи по Кюдър-Ричардсън за определянето на тенденцията и на стандартното отклонение на тестовия бал. Представен е инструментариум за диагностика на постиженията по възрастови групи и в двете програмни системи.

В глава трета (101-147) се анализират сравнително и статистически проверено данните от изследването в отделните етапи. Децата, участващи в проучването, проведено в условието на игрово-познавателни ситуации са общо 502 и са разпределени във възрастов план, че обобщеният противоречив образ може да се формира в началото на предучилищната възраст и той има като предпоставка различията в гледните точки и сравнението като похват. При децата в експерименталните групи се наблюдава изразена динамика на формирането на когнитивните прояви на „Аз-образа“ с ценностно отношение, проявено към предмети, обекти, лица и събития. Проведеният корелационен анализ показва, че представите за бъдещето са достатъчно тясно свързани с възможността за установяването на правилна представа за последователност в промяна на признаци. Емоционалният отклик към „Аз-образа“ се изгражда сравнително чрез преодоляването на по-големи трудности във възрастов план в резултат на интерактивния модел, основан на противоречия: в трета възрастова група и във втора разликата между експерименталната и контролната група е с гаранционна вероятност ($P < 0,01$), а в подготвителна група – ($P < 0,001$). Извършва се статистическа проверка на връзки и зависимости – провежда се анализ на факторите със съответно приведени резултати от променливи величини – балова оценка по направления в двете програмни системи. Стойностите на факторната тежест на променливата за баловата оценка, отчитаща противоречивите ситуации, дават основание за потвърждаване, че интерактивният модел има положително влияние върху „картината на света“ като познавателна основа на други образователните направления. Отхвърля се алтернативната хипотеза, че противоречията не са фактор за ключовите европейски компетенции.

Четвърта глава (148-237) се представят изследователските параметри на технологичния модел, основан на противоречия и противоположности в двете програмни системи, актуални до момента в предучилищното образование, които се реализират в практиката. Представят се в сравнителен план различните модификации на интерактивния модел в тях според мотивиращите, съдържателно-тематични, специфично насочващите и оценъчни особености на субектите в образователното пространство. Характеризират се степените при прилагането на разновидностите от противоречиви ситуации във възрастов план с конкретни методически насоки за подпомагането на учителя. Анализирано е значението на мултимедийните интерактивни ресурси при използването на модела, основан на противоречия чрез електронните книжки в 32 ресурса.

Дисертационният труд е **допълнен в тази глава на книгата с нов параграф** за усъвършенстването на личностните и социални компетенции чрез проектно насочено ориентиране в задължителните подготвителни групи. Представени са варианти за интегриране на тематично съдържание в проектни теми за 5 – 6-годишните и за 6 – 7-годишните като тематичната интеграция, която се изяснява по посока на физическия „Аз-образ“, на разширяването на представата за емоционалното „Аз“, на представите за личностна идентичност и изграждането на умения за саморегулация и самоконтрол. Данните от формиращото изследване са обобщени в сравнителни диаграми за входящо и изходящо равнище в съответните възрасти и са статистически потвърдени като значими различия. Потвърждава се, че проектно-тематичното и интегрирано систематизиране на опит съдейства за единството на екологична, здравословна и социална култура на основата на социалните емоции и самооценката.

В заключението и изводите се потвърждават хипотезите чрез изводи за проявите на ключовите компетенции в детството, обусловени от технологичния вариативен модел, основан на противоречия. Правят се диференциации за влиянието на програмните системи върху степента на самостоятелност, отговорност, комуникативните и социални компетенции.

Published book on the basis of a defended dissertation for the award of educational and scientific degree "Doctor", № 3 in List of publications 11 b

<p>Indicator group G/5</p>	<p>Stoyanova, M., Mastering key competencies in world orientation, monographic work, (1-374), Sofia, 2019, ed. Avangard-print, print Avangard-print EOOD, Ruse, p. 374, ISBN 978-954-337-398-7</p>	
-----------------------------------	--	---

The monographic research presented in the book expands and enriches the dissertation, provoked by current social, cultural and educational trends that can be formulated in connection with the expectations for open and adaptive to the new reform in the period 2012-2018 in the transition from innovation in the standards for pre-school education and the approbation of technological interactive models for the improvement of the European key competencies of children from three to seven years of age. In this sense, it presents data from the successful stages of the dissertation - pilot study, ascertaining, forming and control study with approbation of an interactive model in variants based on the use of two software systems - "Hand in Hand" and "ABC ☺ games" and their comparative summarization of the importance of personal, communicative and social competences. In a formative plan, an author's interactive innovative model is developed, based on contradictions through 16 types of contradictory and problematic situations. Reproductive-reproducing, reproductive-cognitive, productive-cognitive (model) and interpretive-discovering concretizations are differentiated. Each of them is used with a different motivating focus related to the desires, attitudes, knowledge and skills of children ("I want!", "I like, appreciate!", "I know!", "I can!"). Five educational areas are included (according to program guidelines until 2016 and according to the educational standards after 2016). The main text in the monographic study is 255 pages, and the appendix from 278 to 374 pages per week presents the varieties of combinations of the 16 contradictory situations in the two program systems from the first to the fourth group, included in the forming experimental model in the reflection of the five directions. and the formation of the leading among them.

The work is structured in an introduction, four chapters, conclusions, bibliography, three annexes for thematic planning of pedagogical situations.

Chapter one (5-75) argues the application of a reference framework as a transformative mechanism between the different qualification systems and their levels, both for general and higher education. Preschool education is interpreted according to the main parameters of the framework - knowledge, skills, and attitudes, based on competencies provided through their integration. The interactive pedagogical form - the situation is associated with independence, responsibility, initiative, problems and drawing conclusions and initiatives for change, for critical thinking, teamwork, skills to work with contradictions and opposites. The essence of contradictions and opposites as the basis of the contradictory situation is derived through significant dialectical connections that can be placed in the basis of theoretical research, but relevant to the experimental model based on contradictions. In relation to pre-school childhood, competencies are sought by integrating with the possibility (to perceive the contradictory situation), as well as with a characteristic (conventional / usual and unconventional / unusual) in relation to the game-cognitive situation.

Chapter two (76-101) presents the technology for the implementation of the experimental model in the formulation of three hypotheses, research methods and the relevant criteria and indicators in the pilot and the main experimental study in the years of its implementation. Statistical estimation methods were used: for the comparison of variances - the square of the standard deviation by the coefficient F, which is compared with the tabular number at 95% guarantee probability or at 99% probability; the analysis of variance by Fisher's F-test, as well as the level of its statistical significance p-level; Pearson's descriptive sign γ correlation coefficient, which determines the relationship between cause and effect in all cases studied; Pearson's descriptive sign γ correlation coefficient, which determines the relationship between cause and effect in all cases studied; coefficient of difficulty (according to F. Stoyanova) in determining the importance of the tasks in the three experimental series on the study of children's manifestations in the perception of contradictions; coefficient of reliability of the game tasks according to Kuder-Richardson for determining the trend and the standard deviation of the test score. A toolkit for diagnosing achievements by age groups in both software systems is presented.

Chapter three (101-147) analyzes the comparatively and statistically verified data from the study in the individual stages. The children participating in the study, conducted in the context of play-cognitive situations are a total of 502 and are distributed by age that the generalized contradictory image can be formed at the beginning of the preschool age and it has as a precondition the differences in the points of view and the comparison as a technique. There is a pronounced dynamic in the children (in the experimental groups) of the formation of the cognitive manifestations of the "I-image" with a value attitude manifested to subjects, objects, persons and events. The conducted correlation analysis shows that the notions of the future are closely enough related to the possibility of establishing a correct notion of consistency in changing signs. The emotional response to the "I-image" is built

relatively by overcoming greater difficulties in terms of age as a result of the interactive model based on contradictions: in the third age group and in the second the difference between the experimental and control group is guaranteed ($P < 0.01$), and in the preparatory group - ($P < 0.001$). A statistical check of connections and dependencies is performed - an analysis of the factors with respectively reduced results of variables is carried out - a score assessment by directions in the two program systems. The values of the factor weight of the variable for the score, taking into account the contradictory situations, give grounds to confirm that the interactive model has a positive influence on the "picture of the world" as a cognitive basis of other educational areas. The alternative hypothesis that contradictions are not a factor in key European competences is rejected.

The **fourth chapter** (148-237) presents the research parameters of the technological model, based on contradictions and opposites in the two program systems, relevant so far in preschool education, which are implemented in practice. The various modifications of the interactive model in them are presented in a comparative plan according to the motivating, content-thematic, specifically guiding and evaluative features of the subjects in the educational space. The degrees in the application of the varieties of contradictory situations in the age plan with specific methodological guidelines for the support of the teacher are characterized. The importance of multimedia interactive resources in the use of the model based on contradictions through e-books in 32 resources is analyzed.

The dissertation is supplemented **in this chapter of the book with a new paragraph** on the improvement of personal and social competencies through project-directed orientation in the mandatory preparatory groups. Variants for integration of thematic content in project topics for 5 - 6 year old's and for 6 - 7 year old's are presented as the thematic integration, which is clarified in the direction of the physical "I-image", the expansion of the notion of the emotional "I", the notions of personal identity and the building of skills for self-regulation and self-control. The data from the formative study are summarized in comparative diagrams for entry and exit levels at the respective ages and are statistically confirmed as significant differences. It is confirmed that the project-thematic and integrated systematization of experience contributes to the unity of ecological, health and social culture on the basis of social emotions and self-esteem.

The hypothesis is confirmed through conclusions about the manifestations of key competencies in childhood, due to the technological variable model based on contradictions. Differentiations are made for the influence of software systems on the degree of independence, responsibility, communicative and social competencies.

Публикувана глава от колективна монография и книга, № 4 в Списъка с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/10</p>	<p>Stoyanova, M. „Improvement of Competences in Civil, Health and Environmental Education in Childhood, In: Specific Issues of contemporary preschool education in Bulgaria and Slovakia, Rozalina Engels - Kritidis, Bozhidar Angelov, УИ, СУ „Св. Кл. Охридски“, 2018, ISBN 978-954-07-4388-2, 393-409, (издадена в оригинал на английски език)</p>	
-------------------------------------	---	---

Според Законът за предучилищното и училищното образование, който е в сила от 01.08. 2016 г. се определя нова визия за образование в предучилищна възраст, която трябва да се отрази в система от стандарти, свързани със съдържанието и за предучилищното образование. Очакваните резултати от държавните образователни стандарти за предучилищното образование“ (Наредба № 5, 2016) са обединени в посока, засягащи четири неравномерно представени значими ядра, като най-обширен и разнообразен по своята същност е „светът на природата и нейното опазване“. Там обаче природосъобразното поведение на детето като система от представи, умения и отношение е силно подценена в сравнение със стандартите от 2005 г. Като положително обаче, може да се отчете известната компенсация чрез Наредба 13 „Гражданско, здравословно, екологично и интеркултурно образование“ (2016 г.), който гарантира приемственост в екологосъобразен аспект от предучилищното до края на средното образование. В изследването се сравняват ключовите понятия в образователните ядра като система от представи, умения и отношение между двата стандарта като аналитичен конструкт за създаването на теоретико-експериментален модел за проектно-насочено усъвършенстване на природонаучните компетенции, подчинени на поведенческите компетенции в детството - критично оценяване на поведенчески прояви към „живото“, адаптивно ориентиране във фенологични промени и отзивчиво гарантиране на потребностите на растенията от въздух, вода, почва. Изводите за промяна на съдържателни ключови тематични области, както и на технологии за интеракция с децата насочват към търсене и апробиране на нова интегрирана система за образование в устойчиво развитие в предучилищната възраст.

Published chapter of a collective monograph and book, № 4 in the List of Publications 11 b

Група показатели Г/10	Stoyanova, M. „Improvement of Competences in Civil, Health and Environmental Education in Childhood, In: Specific Issues of contemporary preschool education in Bulgaria and Slovakia, Rozalina Engels - Kritidis, Bozhidar Angelov, УИ, СУ „Св. Кл. Охридски”, 2018, ISBN 978-954-07-4388-2, 393-409	
------------------------------	---	---

In addition to the Law of Preschool and School Education, which is in force since 01.08. 2016 defines a new vision for preschool education, which should be reflected in the system of standards connected with the content for preschool education as well. The expected results of the state educational standards for pre-school education ”(Ordinance № 5, 2016) are provided in the direction of achieving four unevenly represented significant cores, the most extensive and diverse in its community being “ the world of nature and its danger ”. There, despite the natural behavior of a child as a system of ideas, skills and attitudes, it is greatly underestimated compared to the 2005 standards. However, the well-known compensation through Ordinance 13 “Civic, Healthy, Environmental and Intercultural Education” (2016) can be considered as positive, which guarantees continuity in an environmentally friendly aspect from pre-school to the end of secondary education. The study compares the key concepts in educational cores as a system of ideas, skills and attitudes between the two standards as an analytical construct for creating a theoretical-experimental model for project-oriented improvement of science competencies subordinate to behavioral competencies in childhood - critical assessment of behavioral manifestations to "living", adaptive orientation in phenological changes and responsive guarantee of the needs of plants for air, water, soil. The conclusions for changing key content thematic areas, as well as technologies for interaction with children point to the search for and testing of a new integrated system for education in sustainable development in preschool age.

Публикувана глава от колективна монография и книга, № 5 в Списъка с публикации 11 б

Група показатели Г/10	Stoyanova, M., Controversial Situations as a Form of Education Key for Competencies in Childhood, In: R. Engels-Kritidis, B. Angelov, D. Kostrub & Robert Osad'an (Eds.) Views of Contemporary Preschool and Primary Education in Bulgaria and Slovakia, pp. 318 - 337, Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-261-1 (издадена в оригинал на английски език)	
------------------------------	---	--

Публикацията отговоря на актуални социално-педагогически потребности: разработена е върху методологията на ученето през целия живот и по-специално върху терминологията, залегнала в ЕКР/НКР (2012) за предучилищното образование, уточняваща ключови компетентности: личностни компетенции, свързани с утвърждаването и Аз-образа и характерните за него системи от представи, умения и отношения в различните направления за самостоятелност и отговорност, компетенции за учене чрез формулираните представи по водещите направления и центърът им върху заобикалящия детето свят, прояви на творчество и толерантност, новата социална роля; познавателни и практически умения (когнитивно-информативна функция на съдържанието по направления, т.е. когнитивни компетенции); динамиката на представите, основани на противоречия се интегрира образователно съдържание по математика и природен/социален свят; по български език и литература с игрова култура и пр.; социални и комуникативни компетенции, подбрани с оглед на хипотезите като водещи за фактологичните/теоретични знания (видове представи) и умения, определени за ЕКР/НКР; формулировките за компетенции и компетентности в образованието, значими за тълкуването на връзката: компетентност-компетенция; познавателно развитие и характеристика на интерактивността в детството, съвременни технологии за интерактивност. Доказано е влиянието на интегрирано тематично съдържание и на проектно-ориентирано седмично организиране в технологични интерактивни форми за усъвършенстването на ключовите компетенции в условията на противоречиви ситуации.

Published chapter of a collective monograph and book, № 5 in the List of Publications 11 b

Група показатели Г/10	Stoyanova, M., Controversial Situations as a Form of Education Key for Competencies in Childhood, In: R. Engels-Kritidis, B. Angelov, D. Kostrub & Robert Osad'an (Eds.) Views of Contemporary Preschool and Primary Education in Bulgaria and Slovakia, pp. 318 - 337, Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-261-1	
------------------------------	---	---

The publication responds to current socio-pedagogical needs: it is developed on the methodology of lifelong learning and in particular on the terminology laid down in the EQF / NQF (2012) for pre-school education, specifying key competencies: personal competencies related to validation and self- the image and its characteristic systems of ideas, skills and attitudes in different areas of independence and responsibility, learning competencies through the formulated ideas in the leading areas and their center on the world around the child, manifestations of creativity and tolerance, the new social role; cognitive and practical skills (cognitive-informative function of the content by areas, ie cognitive competencies); the dynamics of the notions based on contradictions integrates educational content in mathematics and natural / social world; in Bulgarian language and literature with game culture, etc .; social and communicative competences, selected in view of the hypotheses as leading for the factual / theoretical knowledge (types of ideas) and skills determined for EQF / NQF; the formulations for competencies and competencies in education relevant to the interpretation of the relationship: competence-competence; cognitive development and characteristics of interactivity in childhood, modern technologies for interactivity. The influence of integrated thematic content and project-oriented weekly organization in technological interactive forms for the improvement of key competencies in the conditions of contradictory situations is proved.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, № 6 в Списъка с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/6</p>	<p>Стоянова, М., Образование в устойчиво развитие и природонаучни компетенции в детската градина, сп. Педагогика, 1/2020, с. 50-62, ISSN 0861 – 3982 (print), ISSN 1314-8540, Web of Since</p>	
------------------------------------	--	---

Резюме: Постигането на консенсус в обществото за ролята на образованието и характеристиката на компетенциите за устойчиво развитие изисква в институционален план да се приеме съгласувана картина за личността и нейните характеристики, които, от една страна, я различават от другите, но от друга – задават общи поведенчески нагласи за социалноориентирано поведение. Тази тема е важна за устойчивото, общото поведение на всички хора на планетата Земя по адаптиране към климатичните промени и опазване на биоразнообразието. Човешката природа е част от него и е важно още от детската градина да се реализира образование в устойчиво развитие при разбиране и интерпретиране на заобикалящия детето природен и социален свят чрез интерактивни форми за проява на отношение към природните и социалните обекти и явления (процеси).

Наредба № 13 за ГЗЕИО задава критерии и показатели за съдържателното и организационното му постигане в допълнителните форми на интеракция. Въз основа на това се интерпретира експериментален проектен модел за устойчиво развитие от предучилищна възраст. Изведени са три основни подхода: компетентностно-ориентиран; тематично-интегрален и модулно-рефлексивен. В компетенциите за осъзнаването на връзката „живо-неживо“ се систематизират познавателни (представи и умения), рефлексивни (представа за възможности и отношение), стимулативни (особености на действия, решения, поведение в ситуацията). Въз основа на това се характеризират дванайсет апробирани в примерни технологии компетенции за прояви на устойчивост, като се предлагат конкретни примери на учителите за включването на децата в детската градина в допълнителни дейности по 8 експериментални тематични области, реализирани в проектно обучение с учители през 2019 г. в НЦПКПС.

Ключови думи: цели на устойчиво развитие; образование в устойчиво развитие; поведение; климатични промени; подходи за образование в устойчиво поведение; природонаучни компетенции.

Articles and reports published in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases of scientific information, № 6 in the List of Publications 11 b

<p>Indicator group G/6</p>	<p>Stoyanova, M., Education in Sustainable Development and Natural Science Competences in Kindergarten, Pedagogy Magazine, 1/2020, pp. 50-62, ISSN 0861 - 3982 (print), ISSN 1314-8540, Web of Since</p>	
-----------------------------------	--	---

Abstract. Achieving consensus in society on the role of education and the characteristics of competences for sustainable development requires an institutional plan to adopt a coherent picture of the individual and his or her

characteristics, which, on the one hand, differentiate him from others but set common behavioural attitudes. This topic is essential for the sustainable, shared behaviour of all people on planet Earth in adapting to climate change and protecting biodiversity. Human nature is a part of it, and it is important from the kindergarten to realize education in sustainable development in understanding and interpreting the natural and social world surrounding the child. Interactive forms for attitudes towards natural and social objects and phenomena (processes) are important. Standards No. 13 for the GEOI set criteria and indicators for its meaningful and organizational achievement in additional forms of interaction. On this basis, the report interprets an experimental design model for sustainable pre-school development. Three main approaches are derived: competence-oriented; thematic-integral and modular-reflexive. Cognitive (ideas and skills), reflexive (ideas about possibilities and attitudes), stimulating (features of actions, decisions, behaviour in the situation) are systematized in the competencies for the awareness of the “living-inanimate” relationship. Based on this, twelve competencies for resilience tested in exemplary technologies are characterized, offering specific examples of teachers for the inclusion of children in kindergarten in additional activities in 8 experimental thematic areas, implemented in project training with teachers in 2019. in NCPKPS.

Keywords: sustainable development goals; education in sustainable development; behavior; climate change; sustainable education approaches; natural science competences

Статии и доклади, публикувани в неереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, № 7 в Списъка с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/7</p>	<p>Стоянова, М., Екологично образование и компетенции за устойчиво развитие при интегриране на теми в подготвителна група и в първи клас чрез занимания по интереси. Образование изкуства: традиции и перспективи. Сборник доклади от Научно-практическа конференция, посветена на 80-годишнината от рождението на проф. д-р Г. Бижков, София 2020, Университетско издателство "Св. Кл. Охридски", с. 616-623, ISBN 978-954-07-5061-3</p>	
------------------------------------	---	--

В подготовката на студенти с интегрирани специалности и във връзка с приоритетите за възпитаването на компетентности за самостоятелност, откривателство и лична отговорност към света все по-актуално звучене има Наредба 13 за ГЗЕИО (2016), в която се систематизират цели за екологично образование от предучилищния до прогимназиалния етап в образователната система. Обучителната програма по международен проект „Климатът и аз – спестявам енергия в детска градина/начално училище, която обхваща периода 2018-2021 г. представя един успешен бъдещ иновативен и апробиран в масов план академичен модел за преодоляването на парцелирането на образователни направления и учебни предмети. Изграждането на поведенчески екологосъобразни мостри за „приятелски настроени към природата и нейното опазване“ умения се разгръща организационно като стимулиране и анимиране на допълнителни форми и извънкласни дейности, обединени от мотото „Възможностите, вероятностите и шансовете водят до светооткривателство!“. Компетентностите на учителите за интегрираното структуриране на тематично съдържание и за отвореното проектиране на интеракцията в заниманията по интереси са важни предпоставки за промяна на нагласите на деца и ученици не само към възпроизвеждане, а към аргументиране на необходимост от овладяването на нови умения и към самостоятелната им отговорна оценка в проявите на дейността на поведението и на общуването. Анкетирани са 115 студенти, които представят мнение по посока на процесите на планиране, организиране и контрол на действията за създаване на нагласи за самооценяване и реализъм при конструирането на обратна връзка чрез партнирането с университетски преподаватели – саморегулация за достигане на организационните цели. Изведени са и оценки за значението на ОУР за студентите, включващи комплексни предпоставки за участието им във форми за допълнителни дейности в детската градина. Прави се сравнително представяне на виждането им за партнирането със субекти в един бъдещ проект.

Ключови думи: образование в устойчиво развитие, модел, култура, спестовност, достатъчност, съгласуваност

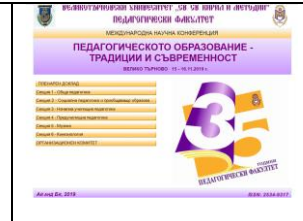
7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 7 in the List of Publications 11 b

Indicator group G/7	Stoyanova, M., Ecological education and competencies for sustainable development in integrating topics in a preparatory group and in first grade through activities of interest. Art education: traditions and perspectives. Proceedings of the Scientific-Practical Conference Dedicated to the 80th Anniversary of the Birth of Prof. Dr. G. Bizhkov, Sofia 2020, University Publishing House "St. Kl. Ohridski", p. 616-623, ISBN 978-954-07-5061-3	
----------------------------	--	---

In preparing students with integrated majors and priorities for fostering autonomy, discovery, and personal responsibility for the world, there is an increasingly up-to-date Ordinance 13 on the GESE (2016), which organizes environmental education goals from pre-school to the upper secondary level in the education system. The training program on the international project “Climate and I - Saving Energy in Kindergarten/Primary School, which covers the period 2018-2021 presents a successful future innovative and mass-tested academic model for overcoming the parceling of educational fields and subjects. Building behavioral eco-friendly samples for “nature-friendly and conservation” skills is organized by stimulating and animating additional forms and extracurricular activities, combined by the motto “Opportunities, Probabilities and Opportunities Leads to World Discovery!”. Teachers' competences for the integrated structuring of thematic content and the open design of interaction in interest activities are important prerequisites for changing the attitudes of children and students not only to reproduce, but to justify the need to master new skills and to hold them accountable evaluation in the manifestations of the activity of behavior and communication. 115 students were interviewed, who presented an opinion on the processes of planning, organizing and controlling actions to create attitudes for self-esteem and realism in constructing feedback through partnership with university professors - self-regulation to achieve organizational goals. Assessments of the importance of ESD for students are also made, including complex prerequisites for their participation in forms for additional activities in the kindergarten. A comparative presentation of their vision for partnering with actors in a future project is made.

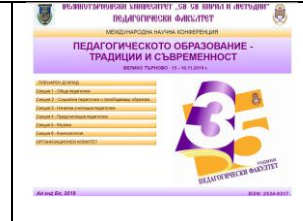
Keywords: education in sustainable development, model, culture, thrift, sufficiency, coherence.

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове, № 8 в Списъка с публикации 11 б

Група показатели G/7	Стоянова, М., Моделни технологии за въвеждането на климата в образователните програми за детската градина, ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ - ТРАДИЦИИ И СЪВРЕМЕННОСТ, Международна конференция 35 години Педагогически факултет, ВТУ, 2019, съставител, Маринела Михова, изд. „Ай енд Би“, с.405 – с.412, ISBN 2534-9317.	
-----------------------------	---	---

Резюме: Докладът отразява обучение по проект за учители в 17 детски градини в страната по международна ПСА проект, свързан с разработването и утвърждаването на моделни технологии за допълнителни дейности, включително надграждайки върху енергоспестяването и климатичната ориентация. Връзката - "благосъстояние - потребление", което е водеща за образованието в устойчивото развитие, е очертана. Необходими са такива моделни технологии, които, чрез външния свят да гарантираме цялостни устойчиви системи от възприятия и норми, базирани на опит. Ключови думи: моделни технологии, образование в устойчиво развитие, превъзпитание в природата, компетенции в наука, допълнителни дейности, изменение на климата, цялостни устойчиви системи

7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 8 in the List of Publications 11 b

Indicator group G/7	Stoyanova, M., Model technologies for the introduction of climate in educational programs for kindergarten, PEDAGOGICAL EDUCATION - TRADITIONS AND MODERNITY, International Conference 35 years Faculty of Pedagogy, VTU, 2019, compiler, Marinela Mihova. I&B, p.405 - p.412, ISBN 2534-9317.	
----------------------------	--	---

The report reflects project training for teachers in 17 kindergartens in the country on an international TICA project related to the development and validation of model technologies for complementary activities, including building on energy saving and climate orientation. The relationship - "well - being - consumption", which is leading for education in sustainable development, is outlined. Such model technologies are required, which, through the outside world, guarantee holistic sustainable systems of perceptions and norms based on experience. Keywords: model technologies, education in sustainable development, re-education in nature, competences in science, additional activities, climate change, holistic sustainable systems

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, № 9 в Списъка с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/7</p>	<p>Стоянова, М., Стимулиране на познавателна активност у децата в предучилищна възраст на базата на образователен модел, основан на противоречия. Юбилеен сборник в чест на проф. д-р Елена Русинова "Деца и творчеството", с. 266-271, София, 2018, Университетско издателство "Св. Кл. Охридски" ISBN 978-954-07-4407-0</p>	
------------------------------------	---	---

Като асистент по предучилищна педагогика на проф.д-р Елена Русинова имах възможност да реализирам в работата си със студентите модел на противоречия и противоположности, в програмната система „Програма за възпитание на детето от две до седемгодишна възраст“ (1993), която после послужи като отправна точка за защита на моята докторска дисертация и подготовката ѝ преди това. Моделът основан на противоречия съдържа широкото виждане за активизирането на компетенциите на детето в социален и в когнитивен план. Използваха се две основни понятия: **противоречие и противоположност**, които като начало се опитвах да анализирам в работата ми със студентите. Липсата на такива представи у децата се свързва с недиференцирано самосъзнание, което и се доказва в статистически план. Проведеният корелационен анализ на изложените данни показва, че представите за бъдещето са достатъчно тясно свързани с възможността за установяването на правилна представа за последователност в промяна на признаци. В Е гр. $r=0,76$ при $p<0,05$, а в К гр. тази връзка е значително по-слаба $r=0,37$ при $p<0,05$. Искам чрез това изложение по празничния повод на 70-годишнината от ОМЕР и на участието на моя първи титуляр по дисциплината „Предучилищна педагогика“ да покажа, как в професионален план се съчетават психолого-педагогическите и изследователски постижения, както в практиката чрез прилагането на програмната система на автори, така и в бъдещите изследвания на асистенти, които имат подкрепата на своя професор.

7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 9 in the List of Publications 11 b

<p>Indicator group G/7</p>	<p>Стоянова, М., Стимулиране на познавателна активност у децата в предучилищна възраст на базата на образователен модел, основан на противоречия. Юбилеен сборник в чест на проф. д-р Елена Русинова "Деца и творчеството", с. 266-271, София, 2018, Университетско издателство "Св. Кл. Охридски" ISBN 978-954-07-4407-0</p>	
-----------------------------------	---	---

As an assistant in preschool pedagogy to Prof. Dr. Elena Rusinova, I had the opportunity to implement in my work with students a model of contradictions and opposites in the program system "Program for the education of children from two to seven years" (1993), which then served as a starting point for the defense of my doctoral dissertation and its preparation beforehand. The model based on contradictions contains a broad vision for the activation of the child's competencies in social and cognitive terms. Two basic concepts were used: contradiction and contrast, which I initially tried to analyze in my work with students. The lack of such notions in children is associated with undifferentiated self-awareness, which has been proven statistically. The conducted correlation analysis of the presented data shows that the notions of the future are closely enough related to the possibility of establishing a correct notion of consistency in the change of signs. In E, $g = 0.76$ at $p < 0.05$, and in K, this relationship is significantly weaker $d = 0.37$ at $p < 0.05$. Through this exhibition on the occasion of the 70th anniversary of OMER and the participation of my first holder in the discipline "Preschool Pedagogy" I want to show how professionally

combine psychological, pedagogical and research achievements, as in practice through the application of the program system of authors, and in future research of assistants who have the support of their professor.

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, № 10 в Списъка с публикации 11 б

<p>Група показатели Г/7</p>	<p>Стоянова, М., Ключови процеси за ранно детско образование, X Национална научно-практическа конференция, МОН, "Водим бъдещето за ръка", ВТУ, 12-14 юни 2017, с. 402-407 ,ISBN 978-619-7065-14-5</p>	
------------------------------------	---	---

Резюме: Важна перспектива в образованието е спазването на правата на децата да взаимодействат съобразно собствените си потребности и възможности. Това е правото на съучастие. Свободата на да се проявява настойчивост, воля, емоции и чувства е задължение на образователната институция. Ключовите процеси за съучастие съобразно интересите на подрастващите са изведени в Конвенцията на правата на децата. Съучастие е присъствие или „партиципация“ в смисъла на съдействие, сътрудничество, самоопределяне за избор сред другите. Могат да се направят следните изводи: 1) Демонстрирането на отношение, като реакция, желание, очакване, чувства също трябва да е степенувано с възрастта. 2) В първите години от живота се създава насоченост на детето към процесите на организирането на средата и здравето като самочувствие на детето, към причините за лошо настроение и неадекватно реагиране поради вредни навици. 3) Системата от знания съдържа достъпни за възрастта форми на възприятия, на конкретни, на обобщени представи, на динамични и на схематични представи уменията и проявата на отношение, а в стандарта за „Интеркултурно образование“ процесуално тези три предпоставки на компетенциите са почти взаимосвързани.

7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 10 in the List of Publications 11 b

<p>Indicator group G/7</p>	<p>Stoyanova, M., Key Processes for Early Childhood Education, X National Scientific and Practical Conference, MES, "Leading the Future by Hand", VTU, June 12-14, 2017, pp. 402-407, ISBN 978-619-7065-14 -5</p>	
-----------------------------------	---	---

Summary: An important perspective in education is the observance of children's rights to interact according to their own needs and abilities. This is the right to participate. The freedom to show perseverance, will, emotions and feelings is the duty of the educational institution. The key processes for complicity in the interests of adolescents are set out in the Convention on the Rights of the Child. Complicity is presence or "participation" in the sense of cooperation, self-determination for choice among others. The following conclusions can be made: 1) Demonstration of attitude, such as reaction, desire, expectation, feelings should also be graded with age. 2) In the first years of life the child's orientation is created to the processes of organizing the environment and health as a child's self-confidence, to the causes of bad mood and inadequate reaction due to bad habits. 3) The system of knowledge contains age-appropriate forms of perceptions, of concrete, generalized notions, of dynamic and schematic notions of skills and attitudes, and in the standard for "Intercultural Education" procedurally these three prerequisites of competencies are almost interrelated.

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, № 11 в Списъка с публикации 11 б

Група показатели Г/7	Стоянова, М., „Интерактивен технологичен модел за усъвършенстване на ключовите компетенции в „АБВ☺игри“, участие с публикуван доклад, IX Национална конференция по предучилищно образование „Водим бъдещето за ръка“, 2016, Пазарджик, 11-13 май, 149-151 ISBN 978-954-561-409-5	
----------------------	--	---

Разработеният интерактивен технологичен модел е основан на противоречия и противоположности, задаващи нов начин на систематизирането и на използването на „картината за света“ в програмната система „АБВ☺игри“. Това се постигна чрез използването на интерактивни технологични модели в предучилищното детство, съдържащи елементи на противоречия в системата обучаващи, игрово-познавателни, практико-приложни ситуации, което ги превръща в основни форми за възприемане и осъзнаване на противоречия – система от противоречиви ситуации, в които: 1) противоречието като отношение между две съждения, едното от които е отрицание на друго; 2) противоречията като взаимно изключващи (контрадикторни) се отношения; 3) противоречия като отношения на противоположност – не взаимноизключващи се отношения, където се провокира откривателство – тъждественост и относителност. Доказа се предимството на модела за усъвършенстването на ключовите компетентности, когато технологичният модел се прилага в тематично седмично реализиране на противоречивите ситуации, осигуряващи доминирането на последната степен - уменията.

7. Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 11 in the List of Publications 11 b

Indicator group G/7	Stoyanova, M., "Interactive technological model for improving the key competencies in" ABV☺igri ", participation with a published report, IX National Conference on Preschool Education" Leading the future by hand ", 2016, Pazardzhik, May 11-13, 149- 151 ISBN 978-954-561-409-5	
---------------------	---	--

The developed interactive technological model is based on contradictions and opposites, setting a new way of systematization and use of the "picture of the world" in the software system "ABV☺igri". This was achieved through the use of interactive technological models in preschool childhood, containing elements of contradictions in the system of learning, game-cognitive, practical-applied situations, which turns them into basic forms of perception and awareness of contradictions - a system of contradictory situations in which:

1) the contradiction as a relationship between two judgments, one of which is a negation of the other; 2) contradictions as mutually exclusive (contradictory) relations; 3) contradictions such as relations of opposites - not mutually exclusive relations, where discovery is provoked - identity and relativity. The advantage of the model for the improvement of the key competencies has been proved, when the technological model is applied in a thematic weekly realization of the contradictory situations, ensuring the dominance of the last degree - the skills.

8. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове, № 12 в Списъка с публикации 11 б

Група показатели Г/8	Стоянова, М., Климатичните промени и устойчивото развитие като теми в детската градина, Годишник на СУ "Св. Кл. Охридски", Факултет по науки за образованието и изкуствата (ФНОИ), т.112, 2019, 197-216, ISBN 2682-9622	
----------------------	---	---

Резюме: Проучването предоставя основна информация, принципи, стратегии и трите измерения на устойчивото развитие и на образованието в устойчиво развитие. Моделът в детските градини има за цел да заложи у децата в интеракция с педагога устойчиво мислене, действие и поведение. Той дава възможност да се вземат решения, за да се оценят собствени действия в околния свят и неговото опазване и водят до промяна на бъдещите поколения или живота на другите. Представя се теоретичната основа за

реализиране на практически идеи, действия, проекти и предложения за форми на образование в устойчивост. За да се взаимодейства активно с природни обекти в близката за детето среда се изисква възпитаването на предугаждането на действия за проява на устойчивост в поведението. Поведенческите прояви произтичат от осъзнати норми и правила на живот сред природата. Основават се на компетенции за преобразуване, за сътворяване, за разрешаването на противоречия и несъответствия. Образованието в устойчиво развитие (ОУР) свързва в тематични конструкти представите и уменията за реагиране на промените на климата и времето с отговорно поемане на грижа за растения и животни от природната среда. Проучва се мнението на 130 педагози във връзка с вариантите на включването на тематичното съдържание за устойчивото поведение в детските градини. Проектните примерни теми в учебителния свитък се оценяват чрез чек-листове за значението им по посока на професионалните компетенции на учителите в трите степени – информирание, апробиране, изразяване. Предоставят се подходящи технологии за инфографика за предучилищна възраст за обвързването на метеорологичното време с поведение за опазване на климата и спестовност спрямо природните ресурси.

8. Studies published in non-peer-reviewed journals with scientific review or published in edited collective volumes, № 12 in the List of Publications 11 b

<p>Indicator group G/8</p>	<p>Stoyanova, M., Climate change and sustainable development as topics in kindergarten, Yearbook of Sofia University "St. Kl. Ohridski", Faculty of Science, Education and Arts (FNOI), vol.112, 2019, 197-216, ISBN 2682 -9622</p>	
-----------------------------------	---	---

Summary: The study provides basic information, basic principles, strategies and three dimensions of sustainable development and education in sustainable development. The model in kindergarten aims to involve children in the interaction with the teacher with sustainable thinking, action and behavior. It enables decisions to be made to evaluate how own actions in the surrounding world and its conservation lead to a change in future generations or the lives of others. It presents the theoretical basis for realizing practical ideas, actions, projects and proposals for forms of education in sustainability. In order to interact actively with natural objects in the child-friendly environment, it is necessary to educate the anticipation of actions to show behavioral sustainability. Behavioral manifestations derive from conscious norms and rules of life in nature. They are based on competences for transformation, for creation, for solving contradictions and inconsistencies.

Key words: sustainable development, sustainable development education, behavioral models for "living" protection, change to the lives of others. The opinion of 130 pedagogues is studied in connection with the options of including the thematic content for sustainable behaviour in kindergartens. The project sample topics in the training scroll are evaluated through checklists for their importance in the direction of the professional competencies of teachers in the three levels - information, testing, expression. Appropriate preschool infographic technologies are provided to link weather with climate protection and natural resource saving behaviour.